

גדעון תלפז: ארבעה גנולים בן הנודבר

נתעב מכל היה סרחון הפגרים שעלה מן החולות. המלחמה אצה הלאה ואיש לא נשתהה לקבור את החללים. חודר היה אליך מבעד לתמרות־האבק, מבעד לפלגי־ הזיעה, מבעד למשבים הלוהטים של הרוח. וממעל ריחפו ציפרי־פגרים כבדות־ כנף ועיניהן צוננות ועוקבות אחריך, מיחלות שתעבור כבר, קצרות־רוח לקראת הפרה בחולות. אחרי כל הקילומטרים הללו כבר הסתגלו עיניך למכוניות החרור כות, לזחל־מים המרוטשים, לתותחים הנטושים, לאופנועים המנופצים, לטאנקים שאתמול צהובים היו כחולות־השימון ועתה השחירו כאודים עשנים בצדי הדרך. המדבר לא הסתיר את עקבות נסיגתו המבוהלה של האויב ולא את השמות שעשה בו חיל־האוויר.

החטיבה דהרה הרחק לפניו ומשהדבקתיה, בשעות הצהריים, כבר נפלה העיר בידינו. דממה מוזרה עמדה סביב. מרגמות לא נבחו, מקלעים לא טירתרו. המלחמה התגלגלה הלאה ולאזני הגיע רק הד רעמם המתרחק של הטאנקים הדולקים אחר האויב. דגלים לבנים התנוססו על הבתים. החלונות היו מוגפים. מגבעות־החול הסמוכות עוד ניתכו יריות־פרידה של צלפים שמיאנו להניח את נשקם. במבוא העיר נחו שלושה מצרים הרוגים. אחד מהם החזיק פצצת־מרגמה בשתי ידיו, השני לפת את הזביל, והשלישי היה מוטל בפישוט ידיים על צוואר המרגמה. נעצרתי ליד שוטר צבאי שניצב ליד אופנועו בכיכר־המסגד.

"איך מגיעים לבית־החולים?"

"סע אחריי", קרא אלי בהתניעו את אופנועו.

בכניסה לבית־החולים קידמני סמל חיל־רפואה, אדם כבד־גוף, תפוח־פנים, שבגיל־ גולו האזרחי עשוי היה להיות באותה מידה פקיד מס־הכנסה או רוכל־ירקות. "נעים להכיר, סמל בשן", התודע במיבטא עילג שלא עמדתי על מוצאו. "אתה בטח הדוקטור שמחכים לך".

בלא שביקשתיו נסתפח אלי במסדרון הארוך, קולו מהדהד וצורם בדממת־הרפאים שעמדה בבנין. החדרים היו ריקים. המיטות עמדו פנויות וסדיניהן מעוכים ומוכתמים.

"אין כאן אף אחד?"

"כולם ברחו. כל אלה שיכלו לקחו את הרגליים בידיים וברחו".

"ואלה שלא יכלו?"

"מתו. עשרים־ושלושה במשך הלילה", אמר בשן, מגחך וחושף שיניים צהובות.

"כמה?" נעצרתי.

"עשרים־ושלושה. לא היה מי שיטפל בהם. המיטות עוד היו חמות כשבאנו".

נכנסנו לחדר־הניתוחים.

"את זה השארתי בשבילך", אמר בשן.

גווייתו של חייל גלוח־קדקוד היתה מונחת על השולחן. על הריצפה, בתוך של־לית־דם קרושה, התגוללה ידו הכרותה.

"השאירו אותו ככה, באמצע הניתוח, וברחו", הסביר בשן. "נגמר לו הדם, ומת".

"קבור אותו", אמרתי. "מדוע לא קברתם אותו?"

"חשבתי שתהיה מעוניין לראות איך מצאנו את הבית־חולים".

"אני לא מעוניין. סלק את הגוויה. חטא את החדרים ודאג שישטפו את הרצפות ויחליפו את הסדינים".

הבנין היה מצויד במיתקנים חדישים ומלאי־התרופות שבו הניח את הדעת. סימני מנוסת־הפתע ניכרו בכל פינה. במסדרונות עמד ריחו המוכר של בית־חולים, כשאליו מתלווים ריח העיר הכבושה, ריחו האפייני של יישוב ערבי, צחנת הפגרים המתגוללים בחוצות, עיפוש האשפה שלא אוספה, וריחו המלוח של הים. ראיתיו מבעד לחלון שבקומה העליונה, מבליח בשמש המסמאת, שוקט, חלקלק כמעט, ומפוספס רצי־כסף. בעבר האחר היה המדבר, ובין המדבר והים בתי העיר. קטנה היתה משדימית, לא עיר — עיירה. מבואות צרים, סמטאות, בתים שפלים ושטור חים שלבנוניתם מתמזגת בכחלולית הרקיע והמים, כיכר, מסגד, ונקודת־חן בודדה, הדקלים שעל החוף.

קימעה־קימעה החלו התושבים להגיח מבתיהם. בהיסוס, בעיניים שחות ומתרוצצות. משנוכחו לדעת כי אין הכובשים טובחים, התאוששו, לבשו עוז וגררו רגליהם לכיכר, להציץ בכובשים מקרוב. גיפים תרו בסמטאות ורמקוליהם סואנים. הדגלים הלבנים התנופפו ברוח החרישית שבאה מן הים. זהו איפוא המקום שכדי לבוא אליו אכלתי אבק־מדבר שעות ארוכות. לא ציפיתי שתהיה זו מונטה־קארלו. אבל אבל נעים היה להביט בים ובדקלים שעל החוף.

הרחש שמאחורי היה כה חרישי, השד יודע איך הגיעני נפנתי לאחור ויבבת־בהלה פרצה מפי הנערה. נצמדת היתה אל הקיר, בלחייה השקועות תורו־מוות ועיניה מבועתות.

"אל־נא תהרגני", ליעלעה באנגלית, שולחת יד רועדת אל צווארה. "אנא — מי את?"

"שמי מונה ג'אבר, אני —"

חשתי לתמוך בה אך היא כבר התמוטטה. אחזתי בה ונשאתיה אל המיטה. כחושה היתה ולבושה חלוק גדול ממידותיה. עלפונה לא ארך. עיניה נפקחו והיא התבוננה בי בעת שרכנתי עליה. לבה הלם פרא.

"הירגע", אמרתי. "הירגע".

"אתה רופא", לחשה, "אינך כמותם. לא תעשה לי זאת, לא כן?"
 "לא אעשה לך מה?"

היא מיצמזה בעויות, משרבבת לשון ללוק את שפתייה. "נשארתי האחרונה", אמרה בקול שלא גבה מלחישה. "הם שכחו אותי. האמבור-לאנסים המתינו בחצר. הכינונו את חפצינו, אך לפני שירדנו ראינו אותם מן החלונות, הרופאים והאחיות, הם נדחסו כולם לתוך האמבולאנסים. הפצועים ייללו, החולים רדפו אחריהם וידו בהם אבנים. האמבולאנסים הגבירו את המהירות. הם נעלמו מן העין".

ואז החשתה. היטבתי את הכר תחת ראשה ושאלתי:

"למה הכניסו אותך לבית-החולים?"

"אולי תאמר לי אתה?" האנגלית שבפיה היתה צחה ודשנה. עיניה היו נבונות והחורון העז של לחייה, השקופות כמעט, הבלית את גונן הפחוס. "אני מאושפזת כאן יותר מחודש ימים. חמישה רופאים בדקו אותי. אולי תאמר לי אתה מדוע".

"מה הם אמרו לך?"

"הם לא אמרו לי". עתה עצמה את עיניה, לאה ממאמץ השיחה, אך גם נסגרת-והולכת מפני. "לא גילו דבר, או שגילו והעדיפו שלא אדע".

"בת כמה את?"

"אני זקנה. זקנה מגילי".

"אינך נראית כך".

"אני נראית בת ארבעים, אני יודעת. אינני מעיזה להביט בראי. אני נראית בת ארבעים. אני בת תשע-עשרה. ממה אני סובלת, לדעתך?"

"זאת אדע רק לאחר בדיקות".

"זה מה שהם עשו לי כאן. יום-יום, במשך חודש ויותר. בדיקות, בדיקות, בדיקות".

הדלת נפתחה. בשן ניצב על הסף.

"היי, מי זאת? איפה מצאת אותה? הרי עשינו סריקה יסודית. איפה מצאת אותה?"

"אל תצעק", אמרתי.

"איפה מצאת אותה?"

"כאן".

"איפה כאן?" משתאה ומתרעם סקר את פניה, שהאימה חזרה והציצה מתוכם.

"בתוך אחת המבחנות". הפסעתי אל המסדרון.

"לא, באמת!" החיש צעדיו אחרי. "בלי צחוק, דוקטור. תגיד איפה".

"מה זה חשוב?"

"זה חשוב".

נעצרתי.

"למה זה חשוב?"

בשן לא ענה. הוא שאל, "מה אתה מתכוונן לעשות בה? אתה לא יכול להשאיר אותה".

"וכי מה עלי לעשות?"

"תמסור אותה לצלב־האדום. שהם ישברו את הראש."

"היא תישאר."

"זה בניגוד לפקודה, דוקטור."

"היא תישאר", הפסעתי הלאה. "אל תטריד אותי עוד עכשיו, טוב? יש לי עבודה רבה."

הפקודה היתה לטהר את בית־החולים ולהכשיר את המיטות לקליטת הפצועים שיישלחו מן החטיבה המדרימה. אך כבר למחרת נתברר שכוננותנו היתה מיותרת. אבידותינו היו קלות. כמה פצועים קל בתאונות־דרכים, שנים שנפגעו ברירות צלפים, ואחד שנפצע מפליטת כדור של רעהו. המקום שימש תחנת עזרה־ראשונה בלבד. את כל הפצועים שניתן לטלטל שלחתי צפונה. מונה היתה המקרה החמור ביותר. רק אחרי שעשיתי לה ספירת־דם ובדיקת מוח־עצם גיליתי את כרטיסה במשרד. חששותי נתאשרו. אבחנתי תאמה את זו של רופאיה. שמונים אחוז ממוח־העצם היו לויקמיים. בינוניים לא היה מקום לחרדה. מלאי התרופות זוכיל קורטיזון בכמות מספקת.

חפשי הייתי אותו יום אחר־הצהריים ונעניתי להזמנתו הטלפונית של רב־סרן מואב, המושל הצבאי, לסור לשיחת־היכרות על ספל קפה. אך לפני צאתי נכנסתי לחדרה. שוכבת היתה אינ־ניע, עיניה נעוצות בתקרה, פניה חתומים.

"איך את מרגישה?"

היא השיבה בניער־ראש סתמי.

"זקוקה למשהו?"

שוב השיבה בניענוע, אלא שהפעם בכיוון הפוך.

"לא משתפת פעולה, מה?"

לא ענתה.

"מה חסר לך?"

"מאומה".

"מה זה?" אמרתי ומשכתי מתחת לכרה ספר שקצהו בלט החוצה. "גאוה ומשפט־קדום".

ובכן כך את מבלה את הזמן."

מונה החרישה.

"מדוע ג'ין אוסטין דווקה?"

"היא מן הסופרים שעלי ללמוד". ועדיין לא הביטה לעברי.

"איפה את לומדת?"

"במכללה, בקאהיר".

"אז איך התגלגלת לעיירה נידחת זו?"

עתה תלתה בי מבט שחציו נכלם וחציו מתחנן. "אתה סקרן מאד לגבי, דוקטור".

"סקרנות אינה פשע".

"באתי לביקור אצל משפחתי ונפילתי למשכב".

"משפחתך גרה כאן?"

"מאז ארבעים־ושמונה. יש לאבי—נכון יותר לומר: היה לו—בית־מסחר לאריגים ברחוב הראשי. כשתעבור שם תוכל לראותו, אם עדיין נשאר על תלו".

"ומדוע לא יישאר?"

"לילה לפני כניסתכם עברו כאן חיילים בורחים ובוזו את הבתים והחנויות שנעזבו. ראיתי אותם מלמעלה, מהחלון. ראיתי איך פרצו לחנותו של אבי".

"הוא לא הגן עליה?"

"מונה החוותה בידה תנועה אין־אונים. "אין זה חידוש בשבילי".

"למה את מתכוונת?"

"אתה שואל שאלות רבות כל־כך, דוקטור. אני חייבת לענות על כולן?"

"לא. אינך חייבת לענות בכלל".

"אבי כבר רגיל לברוח מכם. אין זו הפעם הראשונה. בארבעים־ושמונה ברח מירושלים. גם שם היתה לו חנות גדולה של אריגים".

"נולדת בירושלים?"

"כן".

"גם אני".

"האמנם?"

"כן", אמרתי. "איזה ספרים אחרים את צריכה?"

"שום ספר".

"אמרי רק את השמות, אני אשיג לך אותם".

"אם אתה מעוניין כל־כך, אשמח אם תוכל להשיג לי את גולסוורת".

פשטתי את חלוקי וירדתי לחצר. הגיפ חנה בצל הדקלים. קפצתי וישבתי ליד ההגה.

"זהירות, דוקטור", שמעתי את בשן מאחרי. "הצלפים המחורבנים שלהם עדיין

שורצים בסביבה. לא נעים לחטוף כדור בתחת, מה?"

רב־סרן מואב הסב באכסדרת בית־העיריה בחברת קציניו. בעל קומה ממוצעת היה,

כבן ארבעים־וחמש, קריר־הליכות. פניו גרמיים, שפמו דק, שפמו של ותיק־מל־

חמות, מהללו שנלחמו עם המחנה השמיני במדבר המערבי וכתום המלחמה נעשו

קבלני־בניין. לובש היה מכנסי־חאקי קצרים וגרבי הגיעו עד ברכיו. ריח של

טבק סקוטי משובח, שנתערב בריח זיעה גברית, נדף ממנו.

"מאושר לפגוש אותך", אמר אגב לחיצת־יד איתנה ונעיצת־מבט ישר לתוך עיני.

"האם אינך צעיר מכדי להיות רופא? מתי הספקת לסיים את חוק־לימודיך? אתה

מכיר את הנוכחים?" ומשווידעני אל פמלייתו הוסיף: "אני שמח שלא איחרת

להצגה היומית".

למטה, ברחבה הגדולה, התגודד ערב־רב של גברים, מהם לבושים פיג'אמות מפוס־

פסות ומהם עטויים עבאיות צחורות. הערבי הקשיש שישב עמנו היה מצביע כלפי

מטה, פעם על זה ופעם על זה, ואחד הקצינים היה סח באלחוט לשוטרים הצ־

באיים. הללו היו נבלעים בהמון ומושכים את החשוד החוצה.

"שיחק לנו המזל הבוקר", אמר רב־סרן מואב בהגישו לי ספֿלון־קפה מהביל. "גילינו באחת הסמטות חוטי הטלפון שהיו מונחים על האדמה והולינו כולם לאותו כיוון. הלכנו בעקבותיהם. החוטים הסתיימו באחד המרתפים, שלא היה אלא מטה הפידאיון. על השולחן מצאנו כרטסת מפורטת של כל הג'מאעה".

"איך נכנס זה לתמונה?" הצבעתי על הערבי הקשיש שסקרני במבטים מלוח־לחים.

רב־סרן מואב פימפם ואמר, "הוא מסייע לנו בציד".

"אולי הוא מנצל את ההזדמנות לחסל חשבונות אישיים עם בני חמולה אחרת?"

"אל דאגה", אמר רב־סרן מואב. "גם להם ניתן הזדמנות".

העוצר נכנס לתקפו בצאתי משם. התושבים הסתגרו בבתיהם. הסמטות התרוקנו. נסעתי ברחוב הראשי. חיילים ניצבו ליד החנויות הפרוצות. רק חנות־ספרים אחת נקרתה על דרכי אך לא היו בה ספרים באנגלית. כתבתי לאשתי על מונה ובי־קשתיה לשלוח אלי מה שתמצא משל גולסוורת־י. ואכן באמצעות מכר־שכן הגיעתני כעבור ימים מספר חבילה שהכילה את "ההגדה לבית פורסייט". נכנסתי לחדרה והנחתי את החבילה על מיטתה. מונה הודתה לי ולא טרחה לפתוח את המעטפה. הנחתי לה ויצאתי.

הזמנתו של רב־סרן מואב לסיור במדבר באה בעתה, משהחלה תחושה של בזבוז לאחוזי. בימי לא ביקשתי להיעשות אלברט שוייצר של המדבר. אמנם לא לבדי טיפלתי בחלאיהם ובמדווייהם של בני־המקום, שהחלו להתדפק עתה על דלתות המרפאה של בית־החולים. נמצא שם רופא נוסף, עולה־חדש מארגנטינה, וכן מספר סאניטרים, אך עיקר הנטל היה עלי. כתבתי למפקדי וביקשתי העברה. בקשתי נדחתה. כתבתי שנית ושוב נדחיתי.

"בוא הצטרף אלינו", אמר רב־סרן מואב, "ותראה שאין דבר נקי ונאצל מן המדבר".

נסענו למרגלות גבעות־גיר קירחות, במשעולים נפתלים בין מכתשי־פרא, בין צוקים וכפים, בין שיח־רותם דלי־קומה, עשבים כמושים, צמחיית־ציה דלילה, צמוקה ומאובקה. להט־סנוורים עלה מן המדבר. פה־ושם צצו בקתות עזובות, אהלי־קידר שחורים, ובינות הגממיות שגממה רוח־הקדים במישטח החולי נראו נעלי־צבא מושלכות, חלקי־מדים, תרמילי־צבא, ועקבות, עקבות רגליים יחפות, שהתמשכו הרחק אל הגבעות שבאופק.

השמש עמדה עוד ברום שמיים כשגילינו במרחק של קילומטר דמויות משתרכות בחולות. היינו ארבעה. רב־סרן מואב ישב ליד הנהג והסגן ואני ישבנו מאחור. הגיפ דהר בדידוי על־פני המהמורות ותמרות־אבק התאבכו מאחרינו. שניים מן הנודדים עטו עפאיות בדוויות ועל גופו של השלישי היו תחתונים בלבד. משקרבונו נשא לבושה־תחתונים את רגליו ורץ. השנים הנותרים נשארו על עמדם, ידיהם מורמות. הסגן פתח באש. הנמלט נשתהה, השתופף, ושב וחידש את ריצתו בזיגוג, היריות פיצפצו את הקרקע מימינו ומשמאלו,

"חדל", אמר רבי־סרן מואב.

"אני כבר משכיב אותי", אמר הסגן.

"תן לו לרוץ", אמר רבי־סרן מואב. הוא סקר את השנים שהיו שחומים כאֶפֶר ואישוניהם בלטו בתוך חלבון עיניהם. "מי אתם?"

"מי? אנחנו?"

"כן, אתם."

"בדווים אנחנו, יא ראיס. בדווים אחים אנחנו."

"וההוא?"

"מי?"

"ההוא שבורח שם."

"ההוא? ההוא?" הציצו הצצה חטופה לעבר הבורח הקרב אל הערוץ. "לא מכירים."

"אבל הלכתם יחדיו."

"המדבר גדול, יא ראיס."

"לאן אתם?"

"שמה", היטו סנטריהם כלפי האופק.

"מה שם?"

"איפה? אבינו שם. לתומנו אנו הולכים. לפקוד את אבינו השוכב על ערש־דווי."

"הם בדווים כמו שאני הוטנטוט", קרא הסגן. "שאל אותם לאן זרקו את המדים. תזכיר להם שחייל הזורק את נשקו האישי דינו מוות."

רבי־סרן מואב התבונן בשנים והחשה.

"אני שופך אותם לוואדי", המשיך הסגן בקול חמום ונישא, מתקשה למחול לעצמו את מנוסת השלישי, שנבלע עתה בערוץ ונעלם.

"בדווים אנחנו", אמרו השנים. "בדווים תמימים, יא ראיס."

"יאללה", הפטיר רבי־סרן מואב.

הסגן בהה אליו. "ולא נקח אותם?"

"בשביל מה? יש לנו אלפי אקזמפלרים כאלה."

הנהג התניע את הגי'פ.

"יאללה, יאללה", הרים את קולו להטותם מדרכו. הצמד לא זע ולא נע. בעיניים קרועות לרווחה עמדו והביטו בנו. ידיהם פשוטות מעלה, רגליהם מרטיטות.

כנסות הערב הגענו לנווה־מדבר קטן עם מעין מפכה וחורש מצל של עצי־תומר. עמד שם מבנה קטן שלא מכבר עלה בלהבות. מתחת לעצים התגוללו גוויות

חיילים מצרים. ערימות תרמילי־הכדורים העידו על קרבי־הדמים שהתחולל כאן. פשטנו את בגדינו ורחצנו במי המעין. הדקלים היו עמוסים תמרים, יכולת לשמטם

באבן. אט שקעה השמש, ועם בוא החשיכה ירד על המדבר רוגע מזור. החום פג. כיפת־השמיים נגלתה עתה זהובה ומנצנצת מאופק אל אופק, משובצת כוכבים

לבלי הותיר ריוח פנוי.

שכבתי מכורבל על החול, בוהה אל הכוכבים ואל הירח המגיה כפים רחוקים. רב־סרן מואב נחר בתוך שק־השינה שלו. לא זכור לי מתי נרדמתי. למישמע האוושה התרוממתי ושלחתי יד אל תת־המקלע. רגע ארוך שהיתי כך, מצותת לחשיכה. החול חרק. מישהו היה קרב־ובא בצעדים גסים ומשמיע בתוך כך נהמה עמומה, מחלחלת, מלווה קולות חירחור על־אנושיים. משנסתמנו ארבע צלליות־הענק בין הדקלים דימיתי תחילה כי תעתוע־חשים הוא זה או דמויות שגלשו מחלום לא־גמור, ורק על־פי הדבשות הכרתים. ארבעה גמלים שבאו מן המדבר. בחירחור הרכינו את צוואריהם הארוכים ותחבו את ראשיהם לתוך פחים חרוכים, לתוך קופסות־השימורים הריקות, וחזרו ומשכום באנקה. זמן־מה סובבו בין עיי־החרבות, מיטרפים מריח המים, עד שמצאו את הרהט ועמדו ללוק. שעה ארוכה לגמו, מגר־גרים ומחרחרים, אחר הזדקפו, שוטטו כה־וכה בין הדקלים, שברו את רעבונם בתמרים שנמצאו להם על החול, העלו גירה, ובבת־אחת נפנו יחד לאחור וחזרו אל המדבר.

עוד נותרו שעות ספורות עד עלות־השחר. מעל לדקלים עוד הבליחו כוכבים. שעה מוזרה ומקום מוזר היו אלה להרהר בה. ארבעת הגמלים כאן, מונה שם. איזה צד הם במלחמה זו? איך עלה בידה לעשותם קרבנותיה? לא היה דבר בהישג־יד לעשות למענה. ימיה ספורים היו ממילא, וכל קשר בין גורלה ובין המלחמה היה מקרי בלבד. לעולם יש פרחים המקדימים לכמו־ש, עתים אף בטרם יגיעו למלוא פריחתם. אך אין זה משכנע, אף לא מנחם. מחשבות נואלות כאלו התרוצצו בי, ובינתיים היו הכוכבים דועכים בזה אחר זה והירח מחוויר־הולך. עמוד־השחר עלה בעצלתיים. תחילה היתה זו קרן־אור חוריינית כעין החלב, מהוססת ורועדת, שפילחה את המזרח ונתקעה ברפיון, ואחר פשטה־והלכה והיתה לזוהר. עצמותי רחפו מצינה. קמתי ורחצתי פני במי־המעין. הנהרה גלשה חיש על־פני הערבה. השיחים והצוקים החלו להסתמן בבירור. ועדיין היה האור רך ולוטפני. שעות תחלופנה עד שיתקשח ויהיה עז, מסמא ויוקד. הראות הצטללה. יכולתי לראות במרחק להק של רחמים מתקבץ ליד נבלה, לזבח של שחרית. בדרך בחזרה סחתי לרב־סרן מואב על מונה. הוא זיקף את גבינו והקשיב רוב־קשב.

"מעניין", פלט. "חשבתי שבית־החולים עמד ריק כשקיבלת אותו לידך".

"היא הפאצינינטית היחידה שהמצרים הורישו לי".

"ממה היא סובלת?"

"סרטן־הדם".

"באיזה שלב?"

"די מתקדם. המחלה נמצאה בה זמן רב לפני שנתגלתה ואין לדעת כמה זמן תימשך".

"אם, לדעתך, ניתן לעשות משהו למענה, אני מוכן לשלוח אותה צפונה, לבית־חולים מתאים".

"תודה. אשקול את הדבר".

בשובי לבית־החולים נוכחתי לדעת כי הייתי פזיז מדי בהערכת מצבה של מונה. מצבה היה אקוטי יותר. פניה לבשו יותר ויותר גוון של שעווה. לחייה החלולות ותנוכי־אזניה היו שקופים והיא איבדה בהתמדה ממשקלה. זקוקה היתה לטיפול כימותרפי. היא חייכה אלי חיוך נכלם כמנסה להסוות מעיני את ייסוריה.

"מן הראוי שאשלח אותך לבית־חולים טוב יותר", אמרתי.

רושם דברי עליה היה מדהים. פניה השחירו, היא התרוממה, ובטלטה ראשה לכאן ולכאן באנקה. "לא! אל תשלח אותי! אנא —"
 "אני רוצה להציל אותך, אבל אינני מומחה".

"אתה מספק אותי".

"יש שם מומחים גדולים ממני".

"לא! אל תעביר אותי! הם יחסלו אותי כמו שחיסלו את—"

"את מי?"

מונה חזרה וצנחה על הכר, מכסה בכפה את פיה. לא אמרתי דבר. בעיניים מת־רחבות הציצה כה־וכה. לא היה איש בחדר מלבדנו. חיכיתי.

"אתה אינך יודע על כך", הפטירה. "באת שעות אחדות לאח־מכן. אולי מוטב שלא תדע".

"ואולי מוטב שאדע".

היא בלעה את רוקה והשתהתה לברור את מליה.

"לאחר מנוסת הרופאים והאחיות נשארו כאן רק הפצועים קשה, שלא יכלו לרדת מעל מיטותיהם. החיילים שלכם נכנסו בבוקר השכם. התחבאתי בתוך אחד מאורי

נות־התרופות. הם לא הבחינו בי, הם לא ידעו שראיתי—"

קולה נסדק לפתע. היא לא יכלה להמשיך.

"מה ראית?" לא הנחתי לה.

היא התרוממה ואחזה בידי בכוח. "אנא, אל תניח להם לקחת אותי מכאן!" חזרה וטילטלה ראשה נואשות. "אנא, אנא, אנא!"

הזרקתי לה זריקת־הרגעה. אחר־כך שקטה. במפתיע החל אפה לזוב. היא איבדה דם רב עד שפסק הדימום והיה עלי לעשות לה עירוידם.

"לא אשלח אותך מכאן", הבטחתי.

יצאתי אל משרדי ושלחתי לקרוא לבשן.

"אמרת שהיית מן הראשונים שנכנסו הנה", אמרתי בהיכנסו.

"מדויק, דוקטור. הייתי כאן כמה דקות אחרי שכבשנו את בית־החולים".

"אמרת שראית כאן עשרים־ושלושה מתים".

"מדויק, דוקטור".

"כולם היו מתים?"

"מדויק, דוקטור".

"מה היתה סיבת מותם?"

פניו הצבויים של בשן צבו כפליים.
 "מותר לשאול למה אתה שואל, דוקטור?"
 "אני שואל כי אני רוצה לדעת".
 "אמרתי לך, דוקטור. הרופאים המצרים הסתלקו. לא היה מי שיטפל בהם".
 "איך זה קרה שכולם מתו בערב אחד?"
 בשן התגרד בפדתו מקורזלת השיער.
 "אם אני הייתי הולך שש שנים לבית־ספר לרפואה אולי הייתי יכול לענות לך, דוקטור". אחר הרצין ואמר, "הפצועים היו זקוקים לטיפול מיוחד. הם לא קיבלו אותו ונגמרו. אז מה הבעיות?"
 "ואולי להיפך?"
 "סליחה?"
 "שמעת אותי".
 "מה־ז'תומרת להיפך?"
 "אולי הם נגמרו דווקא בגלל הטיפול? אולי הטיפול המיוחד הוא שגמר אותם?"
 "לא תופס".
 "אני חושב שאתה תופס דווקא די טוב".
 "זו הערבושית הקטנה שבילבלה לך את המוח, בטח", אמר בשן. "זו שמקשקשת אנגלית ויש לה ראש מלא פנטזיות!"
 "אתה חפשי", אמרתי.
 מצחו של בשן נחרש קמטים־קמטים.
 "שמע לי, דוקטור", אחז בידי. "תשמע, אני מדבר אליך כמו חבר—"
 ניצרת את ידו.
 "שמעתי אותך די־הותר. צא".
 הוא הצדיע בתנועה מגוחכת. "איך שאתה רוצה, דוקטור". ויצא.
 ניגשתי אל החלון והשקפתי החוצה. עיירה ערבית קטנה ומכונמת, מסגד לבן, סבך־סמטות, זאטוטים מפריחים בועות־סבון, כיכר של עפר עם גמלים וגיפים ושני בתי־קפה עם מעשני־נגילות, שוטרים צבאיים המהלכים בצמדים, זקנים בקומבאזים, הבתים השרועים, שפת־הים עם חורשת־הדקלים, סירות־הדוגה המ־קורקעות, הבוהק החם, הכסוף, של הים המתנמנם תחת שמי־סנוורים. העשרים־ושלושה הללו. מדוע לא השאירם בשבילי כמו שהשאיר את זה שעל שולחן־הניתוחים? עשרים־ושלושה? הו, לעזאזל, חשבתי. המדבר זרוע גוויות. ראיתי אותן בכל מצבי הזוועה. ראיתי אותן שרופות, מרוטשות, מבותקות. המוות איבד את משמעותו וצלם האדם את כבודו. לא השתהיתי אף להרהר כמה מהם נקטלו חפים, כמה מהם היו זקנים, נשים וטף, ואם בכלל היתה סיבה מוצדקת להרג, להרג כלשהו. ואם הייתי משתהה להרהר, אז מה? מה היו הרהורי מעלים או מורידים? אתה נותן רובים בידי אנשים ולמה אתה מצפה? האצבע המונחת על ההדק תמיד פויזה היא, וכל השאר פיתפותי־ביצים. אבל עשרים־ושלושה, חשבתי.

עשרים־ושלושה! אבל מה אם היא דיברה מתוך תעות־חושים? מה אם הצדק עם בשן? מניין שאין זו סתם הזיה שנרקמה במוחה הקודח? שכח זאת. במחשבות ממילא לא תוכל להשיבם לתחייה. שכח זאת. אין לזה שום משמעות. לעובדה איך התרחש הדבר. או למספרם. זו סתם שיטה אחת נוספת של המלחמה. המלחמה קטלה אותם וזוהי האמת האחת־והיחידה. המלחמה הארורה והגרגרנית. שהרגה בהם ושהרגה בנו. ושתהרוג ותהרוג. שכח את זה. מה־זה־השוב מי באמת תקע בהם את הכדור האחרון? כל העסק מסרית. מכל הצדדים. מכל הבחינות. שומר נפשו ירחק.

לא חלפה שעה קלה ומצאתי את עצמי מרים את האפרכסת ומחייג ועוד לפני שאפצה פה כבר התחרטתי.

"עשרים־ושלש הגוריות הללו, שנתגלו בבית־החולים כשנכנסנו לתוכו, מה בעצם ידוע לך עליהן?"

קולו השקול והמתון של רב־סרן מואב השיב בלי שהיות ויכולתי להריח בעד הטלפון את הטבק המשובח שקיטר עתה במקטרתו.

"האם יש משהו שעלי לדעת עליהן מלבד מה שידוע לי?"

"האם ידוע לך שתיתכן אפשרות אחרת להגדרת מצבן?"

"כלומר?"

"האפשרות האחרת היא שהאנשים הללו לא מתו—"

"אלא?"

"הומתו".

"בידי מי? בידי חבריהם או בידי אנשינו?"

"נחש".

בדומיית־הפתע שהשתררה הרהרתי רק בדבר אחד, בטבעת־העשן הכחלחלה שהפ־ריח עתה רב־סרן מואב לחלל האוויר, בצד השני.

"ידידי, מה שאתה אומר הוא חמור מאד", ננער רב־סרן מואב משתיקתו. "יותר מחמור. אתה בטוח בכך?"

"יש עדות".

"אורה לפתוח בחקירה מיידית. מעשים מסוג זה אסור שיתרחשו אצלנו. לא בצר באָנו. לא, פשוט אין להעלות זאת על הדעת. אין דבר המכתיב יותר את טוהר נשקנו. אם יתברר שנכון הדבר, אדאג לכך שהאחראים יועמדו למשפט וייענשו בכל חומר־הדין".

הנחתי את המכשיר וניגשתי לכיור. חשבתי שאקיא.

אחר־הצהריים התיצבו שני שוטרים צבאיים במשרדי. לקחתים אל חדרה. הם חקרוה בערבית. מונה היתה חסכונית בתשובותיה.

"היכן היית כשכוחותינו חדרו לבית־החולים?"

"בארון־התרופות".

"מה עשית שם?"

"התחבאתי".

"מדוע?"

"פחדתי".

"ראית משהו בלתי־רגיל?"

"אי־אפשר לראות דבר מתוך ארון־התרופות".

"ראית מישהו מחיילינו נוגע לרעה בפצועים?"

"הייתי בארון־התרופות".

"ולא ראית מאומה?"

"מאומה".

יום תמים לא הסתכלה בעיני. כל־אימת שנכנסתי העמידה פני נמה. רק למחרת

פתחה את פיה.

"הם האמינו לי?"

"כן", אמרתי.

"עניתי בסדר?"

"כן".

"ההיה עלי לענות אחרת?"

"לא".

"עליך לשכוח זאת. לא רציתי לסבך אותך. אולי מצצתי הכל מן האצבע".

היא החרישה רגע והביטה אל החלון. אחר חזרה והפכה פניה אלי.

"התוכל לברר אם נשאר מישהו ממשפחתי בעיר?"

"אשתדל".

"אינני יודעת איך להודות לך על כל טירחתך למעני, דוקטור".

"אל תודי לי".

כשבישרתי לה למחרת כי איש מבני משפחתי לא נותר בעיר, לא משה ארשת

האדישות מעל פניה.

"ניחשתי", אמרה. "הם בוודאי עזבו ברכבת האחרונה למצרים. לאבי היו קשרים

טובים עם הקצינים המצריים".

שלושה שבועות לאחר גיוסי אושרה לי חופשה ראשונה. אולי היתה זו הפעם

הראשונה ששמתי לב למעלותיה של דירתנו הקטנה, שהבחנתי ברכות המזרון,

באינטימיות של פריטי־הריהוט המוכרים, צבע התקרה, חמימותה של הנברשת,

כוננית־הספרים, הקקטוסים שבמרפסת, סבון־התמרוקים שבאמבטיה, ריחות המטבח.

מצאתי עונג אפילו בקולות השכנים שמעבר לקיר, בהמתנה במכולת של השיכון,

בשמיעת נחרת האוטובוסים. אשתי נטלה לה חופשה ממקום־עבודתה להיות עמי,

ושתיקותי לא הפריעה. השד יודע, אולי צריך הייתי להיות רומאנטי יותר. לצאת

עמה למסעדות, לקולנוע, לתיאטרון. דברים כאלה. אבל כה נוח היה להיות בבית

ולהשאיר הכל בחוץ. לפני פרידתנו הכינה אשתי חבילת־מתקים ונתנה בידי וכך

חזרתי למדבר.

"מסור תודה לאשתך בשמי", אמרה מונה. היא הניחה את החבילה בצד. "נחמד מצדה לחשוב עלי".

"מה זה?! אמרתי. "אשתי טורחת וקונה לך שוקולד, אני מטלטל את זה לאורך כל המדבר, בלי לשים לב שמא ימס בידי, ואת אינך פותחת את החבילה". "אין לי תיאבון", התנצלה.

"ממתי דרוש תיאבון בשביל שוקולד?"

מונה התרוממה, נטלה את הכר ממראשותיה, תחבה אותו בינה לבין משענת המיטה ונסמכה עליו.

"הייתי בטוחה שלא תחזור". הבטתי בה והיא המשיכה, "אינך אוהב להיות כאן". "מניין לך?"

"אני יכולה להבין דבר מתוך דבר".

"את מפתיעה אותי בלי הפסק".

"כשהייתי ילדה ניבאו לי עתידות. אתה רואה, יש לי ריוח בין שיני הקדמיות. זהו הסימן. אבי רצה לשלוח אותי להשתלם באמריקה. יש לו שאָר־יבֶּשֶׁר שם. תיכננו שאסע לשם בשנה הבאה".

"עד אז ודאי תחלימי".

"תודה, דוקטור".

"מה תלמדי שם? ספרות?"

"אתה כה חביב אלי, דוקטור". פניה היו מוסבים אל החלון. "לעולם לא אלמד עוד שום דבר".

קמתי והכנסתי את הממתקים לתוך הארון. מונה עקבה אחרי מזויות עינה.

"יש לך תצלום שלה?" שאלה.

"ואם יש לי?"

"מותר לראות?"

הוצאתי את התצלום. מונה התבוננה בו.

"היא יפה", אמרה בהחזירה לי את התצלום. "בעיני", מיהרה להוסיף. כף-ידה היתה לחה ודביקה. רגע ממושך השהתה אותה בידי ואחר החלה ידה לזוע. מונה עיפעה. משכה את ידה וכמסה אותה תחת הסדין. "היא נראית בדיוק כמו שח' שבתי שתיראה", אמרה. אחר החליקה מטה ומשכה את הסדין עד עיניה. "אני עיפפה", אמרה. "אני חושבת שאתוּף תנומה קלה עכשיו".

בצאתי למסדרון כמעט התנגשתי בסמל בשן.

"היי, דוקטור", קרא אחרי. "תגיד, זה נכון מה שמספרים על הערבוסיות הקטנות?" נעצרת.

"מה מספרים עליהן?"

"שהן לא יודעות להגיד 'לא'?"

בשן נדהם קמעה מן הסטירה הראשונה ועדיין ניצב תוהה ומשתאה כשחלקתי לו את השניה.

"מה אמרת?" אמרתי.

"בוק ג'ונס!" הוא נצמד אל הקיר, שפתיו סוגרות על שיניו הצהובות. "מה יש? אסור כבר להרביץ בדיחות בבית-החולים המקולל הזה?"
 "מדויק", אמרתי וסרתי מעליו.

הוספתי לתת למונה את הטיפול הרגיל בסטרואידים. אמרתי לה שיש לה סיבוך בכלי-הדם. היא לא שאלה עוד, אך ידעתי כי לא היו לה כל אשליות. משקלה פחת והלך. כוחה לא עמד לה לרדת מן המיטה וגם ראייתה החלה להתערפל. היו ימים שבהם סבלה יותר, ואז הייתי מרבה לשהות ליד מיטתה. אך היו ימים שבהם פחתו כאביה ונוכחותי לא היתה לה כה נדרשת, כבאותו יום שבו ערכו זקני-המקום סעודה לכבוד קציני המימשל הצבאי, שאליה הזמינני רב-סרן מואב. ישבנו על כרים ומרבדים ורב-סרן מואב התנועע על כרו, וגיהק, ושיהק, וליקלק אצ-בעותיו, ומצץ שפתיו, ומשך בשפמו, ופלט כל הזמן אהלן-וסהלן. כטוב לב הסר-עדים בבשר הכבש ובקפה השחור, קם הנכבד שבמארחינו, שלף צרור-מפתחות, ופנה אל רב-סרן מואב ואמר:

"אחינו היקר לנו כבבת-עיננו, יום גדול הוא לנו היום הזה, כי מאושרים הננו להפקיד בידך היום את מפתחות עירנו! את המפתחות הללו השאיר מאחרינו המר-של המצרי שנוא-נפשנו—קבלם-נא מידינו בהוקרה ובהערכה ובאחוה, כי אחינו אתה, עצם מעצמנו ובשר מבשרנו, ולך יאה גם גאה להיות בעליהם!"
 הערבים קמו על רגליהם למחוא כף. רב-סרן מואב נטל את המפתחות ונשא נאום-אחזה קצר ונמלץ, עם הבדיחות הנאותות, עם אמרות-הכנף המעלות חיוך ונע-נועיה-הסכמה. עתה בא תור התשורות למוזמנים האחרים; אותה תשורה לכל מוזר-מן-חרב הדורה בעלת גדן מקושט.

סירובי הרחיש התלחשויות והסתודדויות בקרב מארחינו.

רב-סרן מואב זיקף גביניו:

"מה עקץ אותך? אתה לא רואה שאתה שובר את לבם?"
 "תסביר להם שאני רופא".

"אל תהיה פוץ. קח את החרב".

"כרופא אין זו מחובתי לקבל מכשיר המיועד להריגה".

רב-סרן מואב התנצל. הזקנים הינהנו במנוד-ראש ובמשיכת-זקן, והבטיחו בתקיעת-כף לשכוח את התקרית. ברדתנו במדרגות אמר רב-סרן מואב:
 "ידידי, לא התכוונתי להיות גם כלפיך".

"זה בסדר".

"אין כמוני המבין לרוחך. אל תחשוב שאני מתנגד לך. אני יודע שאסור היה לנו לקבל מהם מתנה זו, או כל מתנה אחרת. שלא יתארו לעצמם שאפשר לשחד אותנו בטריקים המזרחיים הללו. אבל לא זאת השאלה. השאלה היא אם אפשר לחנך אותם ביום אחד, לשנות בבת-אחת את דרכם, הדרך שבה נהגו עם התורכים ועם האנגלים ועם המצרים ועכשיו אתנו, ואללה-יודע שבוזה לא נגמרה הרשימה".

עמדנו בחוץ, ליד כלי־הרכב. רב־סרן מואב הניח כפו הרחבה על כתפי.
 "תבין", אמר בקולו המתון, הסמכותי, "צריך לדעת לקבל אותם בהומור המתאים,
 לשחק במשחקים שלהם, לפני ש—"
 "מה זה? 'שעת המחנך'?" שמטתי את ידו מעל כתפי.

רב־סרן מואב בחן את פני מקרוב.
 "כשביקשו אותי להמליץ אם לתת או לא לתת לך חופשה, נעניתי בחיוב. חשבתי
 שהדבר יועיל לך. חשבתי שהחופשה תועיל לעצביך. האם שגיתי?"
 "מדוע אינך אומר ישר מה שעל לשונך?"
 "היום הוא לא יום הנימוסים הטובים שלך, אני רואה".
 "מצטער, המפקד. העור שלי דק מדי היום".

רב־סרן מואב החליק אצבע על שפמו האנגלי ואמר:
 "הוגשה אלי תלונתו של סמל בשן. הוא טוען שתקפת אותו בתוך בית־החולים
 בלי שום סיבה".

"מדוע אינך פותח בחקירה?"

"ידידי הצעיר", אמר רב־סרן מואב. "בל נגזים בסממן הזה. נראה לי שכדאי
 ללמוד מנסיון העבר. אינך סבור כך? ניפרד כאן. כל־טוב לך".
 נהגו התניע את הג'יפ. רב־סרן מואב עלה והתישב על מושבו. הוא נופף אלי
 לשלום. הג'יפ קירטע ונבלע חיש במבוך הסמטות.

השמש עוד היתה גבוהה אך הדימדומים כבר היו ממשמים־ובאים. ועמם השעה
 הקשה שבכולן. במשך היום היה הדבר פשוט יותר. עשוי הייתי למצוא לי פעילות
 כלשהי בבית־החולים. אך עתה, בנטות היום, היו הפרופורציות משתנות. עתה,
 בעמדי כך בטבור העיירה, יכולתי לרחרח את הערב המגיח ממרחבי המדבר אל
 עבר הים. עוד מעט יתחלפו צבעי־השמיים. ברקיע ישתרר מיגוון־צבעים לוהט
 אך רך. האוויר יימלא דריכות וקשב, ואי־השקט שבזעזועיו ידבק בי. מן הנמנע
 היה להימלט מהשקיעה, מצבעי המדבר והים של סתיו מוזר זה. בשעה זו מוטב
 היה לחמוק מן המיטות הלבנות, מהחדרים שריח חיטוי נודף מהם, אל שפת־
 הים. לחלוף ליד הדוגיות המושבתות, בתוך מטעי הדקלים, ליד הדגים המרוטשים
 שהתנפצו אל השוגיות המזדקרות במים ונסחפו אל החוף. האדווה החרישית מר־
 סיפה היתה לקסם הדממה היורדת במפתיע על העיירה, בשעה זו של בין־ערביים,
 בהתכנס התושבים אל בתיהם, באין יוצא ובא. ירח ערירי היה מטפס, ירח חם
 ומדברי, המטיל ריצודי נגוהות על־פני המים. צריח המסגד היה מתנשא דמום
 ועוזב וצלליתו מלבינה ברפה. גם נביחות הכלבים היו מדמימות והולכות. וריחות
 התבשילים היו מסתננים החוצה מן החלונות המוגפים ועומדים באוויר הכבד,
 הכלוא בחלל הסמטות. בשעה זו היית חש כפל־כפליים את תיפלות שהייתך בעיירה
 כבושה זו ואת חוסר־ההגיון שבנקיטת עמדה כלשהי כלפי המסיבות שמעולם לא
 היתה לך שליטה עליהן, המסיבות שטילטלוך מביתך להוויה נכרית זו וכפו אותך
 לשהות בה.

והמגוּחַך ביותר הוא שאז כבר ברור היה שלא נישאר כאן לאורך־ימים. די היה שתאזין לראדיו או תקרא עתונים. כל הנצחונות המזהידים במלחמת המהירה והווירטואוזית הזאת התמססו והלכו בין אצבעותינו, פרחו כעשן, ובינתך לא היתה ערוכה לאבסורדים כאלה ולכן לא יכולת אלא לחרוק שיניים ולגחך, לגחך, ואולי לדמות שיש בכך כדי להסתיר את הריקנות המחליאה שבלבך. אך כמה זמן תוכל להסתיר דבר גלוי לעין? האוכלוסיה המקומית זריזה היתה בריחרוח התמורה. הללו שעוד אתמול כרעו לפניך ונשקו את כפות־רגליך הזדקפו עתה בגאווה משונה; עיניהם התקשו ויכולת להרגישם נטענים יותר מקורטוב עזות־מצת. דווקא לכן היתה אותה פארסה תפלה וקלוקלת של הענקת־המפתחות תפלה וקלוקלת שבעתיים.

"אתה ודאי מרוצה", אמרה מונה. "לא ירחק היום ותשוב הביתה. האם גם שאר החיילים מרגישים כך?"

"אני לא חייל. אני רופא."

"אבל אתה לובש מדים מתחת לחלוק."

"לגביך אני רופא בלבד."

שביב של ליגלוג ניצת בעיניה.

"אם כן, אולי תוכל לומר לי כמה זמן עוד נותר לי לחיות?"

"אמרתי שאני רופא. לא אמרתי שאני נביא."

"אתה חושב שאני מפחדת מן האמת?"

"אין לי כל אפשרות לדעת, גם לו הייתי סקרן."

מונה החרישה. אצבעותיה מוללו את שולי הסדין. היא לא הביטה בני.

"אהיה בודדה לאחר שתעזוב", היא אמרה.

"משפחתך תחזור. הוריך יהיו אתך."

"לא אגרום להם נחת."

"מניין לך?"

"הכל משתנה כשאתה שוכב על ערש־דווי. הדבר העצוב ביותר הוא המחשבה שלא ניצלתי את חיי כמו שהייתי צריכה. אך האם יכולתי לעשות זאת, גם לו ידעתי לפני שנים רבות שאמות עכשיו?"

"חדלי מן השטויות. את אינך הולכת למות."

"לא איכפת לי אם אמות מחר. התרגלתי לרעיון. אך עדיין לא התרגלתי לפחד.

עדיין אני מפחדת. אני רועדת מפחד. איך אוכל להתגבר על הפחד הזה, דוקטור?"

אינני רוצה להתבייש ברגעי האחרונים, אך מניין אקה את האומץ? אינני גיבורה."

המלים נתקעו בגרונה. ציפרניה ננעצו בסדין, גופה התעוות מנחשול־כאבים חדש.

הזרקתי לה מורפיום ונשארתי ליד מיטתה עד שנעצמו עיניה. תרדמתה היתה

עמוקה. היא לא יכלה לשמוע את השיירות העמוסות שנעו צפונה על הכביש

למטה, והיא לא יכלה לשמוע את הרכבות התכופות, רכבות־הפינוי הדוהרות

במלוא הקיטור, והיא לא יכלה לשמוע את שאון השריונים העושים דרכם הביתה.

בכביש שלמטה. ערי־הכיבוש שמדרום פונו בזו אחר זו. בעוד יום־יומיים יבוא תורנו־אנו.

הופתעתי לראות את רב־סרן מואב בבית־החולים. לא נתקלתי בו מאז הסעודה בבית הנכבדים הערבים. קודם־לכן מעולם לא הראה כאן את פרצופו. הוא ביקש לראות את החולים, ולאחר שעברנו ליד המיטות נכנסנו למשרדי.

"ובכן, ידידי, המסך יורד", אמר ותוך כדי פיתום המקטרת נשתבשו אצבעותיו. "אומר לך בגילוי־לב, זהו אחד הרגעים האומללים ביותר בחיי. קשה עלי להוריד את דגלנו מעל תרני העיירה הזו. אבל פקודה היא פקודה, ואף כי הייתי נותן את ידי השמאלית שלא לקיימה, אני חייב לקיימה. אנחנו יוצאים מחר".

"אין לי חפצים רבים לארוז".

"עבודה נאה עשית כאן".

"אני שמח להשאיר את בית־החולים במצב טוב יותר משהיה כשקיבלתיו".

"אולי זה יעודד אותך לדעת שהמלצתי עליך לרשימת המועמדים לציון מיוחד על הישגיך בתקופת הכיבוש".

"רק מילאתי את חובתי".

"מילאת אותה על הצד הטוב ביותר".

רב־סרן מואב הצית את מקטרתו ושאף את העשן הריחני בהתרכוזות.

"דרך־אגב", אמר, "לא הראית לי את הפאציינטית שלך. עדיין היא גוססת?"

"מצבה איננו מעורר תקוות".

"דרך כל בשר. מקווה שאינך מתרגש מזה יותר מדי".

"שכחת שאני רופא".

"לא, לא שכחתי. אבל אני גם יודע שהתקשרת אליה קצת". רב־סרן מואב הביט

בי מעבר לעשן. "אי־אפשר למנוע ממנה את המכאובים הנוראים האלה?"

"אינני יודע אם יש עוד משהו שהייתי יכול לעשות למענה ולא עשיתי".

"אינני מטיל ספק בכך. אמרת שהיא לא תאריך ימים. האין זו אכזריות להניח

לה להתיסר בכאבים מיותרים?"

"איש לא יוכל לעזור לה".

"האם זה בדיוק כך? האין מי שיוכל לעזור לה?"

"מי?"

"אתה".

"אתה מחניף לי כשאתה מחליף אותי באלוהים".

רב־סרן מואב הניד את ראשו. "אתה יכול לעשות עמה חסד".

הבטתי בעיניו ולא אמרתי דבר.

"לא נולדתי אתמול", אמר רב־סרן מואב. "כשפלטת את יללתך הראשונה לתוך

אוויר העולם המחורבן הזה כבר מלאו לי חמש־עשרה. אל תספר לי על שבועת־

אסף־הרופא. אני יודע הכל על אחריותך ותפקידיך. אני שואל אותך שאלה אחרת.

איך תדע מי יטפל בה מחר, לאחר שתעזוב, אם בכלל ימצא מי שיטפל בה? הבנת?"

"לא. מהי מטרת כל השיחה הזו? אינני מבין".

"חשבתי שאתה מחבב את מונה. שאתה חס עליה".

קמתי ממקומי. בקושי ריסנתי את העווית שבאצבעותי. בקושי ריסנתי את קולי. "באמת חשבת שתוכל לקנות אותי בתחבולה הזאת? אתה לא רוצה שאחסל אותה מתוך רחמים. אין בכך אף טיפת רחמים כלפיה. אתה רוצה שאחסל אותה מתוך מניעים אחרים".

רב־סרן מואב עקר את המקטרת מפיו. שפתיו היו הדוקות. עיניו היו מקשה כחולה ומאימת. הוא לא אמר דבר.

"ומהם המניעים האחרים?" המשכתי. "אולי אני מסוגל להבין אותם בעזרת בינתי הקלושה. אחד ועוד אחד הם שנים. אנחנו מפנים מחר. האו"ם יכנס לכאן מחר. האו"ם יתעניין בכל מה שאירע כאן בעת הכיבוש. יתחילו בחקירות. מונה ראתה דברים אחדים מיותרים. האו"ם לא יעלה בדעתו שאולי אלה רק תעתועי־חושיים. השאר מובן מאלי".

"אתה מטורף", סינן רב־סרן מואב, מתון־מתון, בלי להרים את קולו. "דעתך נתבלעה עליך. אתה פשוט מטורף".

"אם אני מטורף, יש סיבה מספקת לכך".

"ראשך דחוס כל־כך הרבה קש וגבב עד שלפעמים אני תמה באיזו חממה גידלו אותך. נמאס עלי לאלף אותך בינה. עברת נסיון כביר, אבל מה נשאר בכך? אתה מפנק את עצמך בשנאת־מלחמה וטופח על גבך כשיפיי־הנפש שלך מגיע לנקודת־הרתיחה. אבל מה אתה יודע על המלחמה? מה?"

לא ענית. לא על זה דיברנו.

"אולי היה צריך לשלוח אותך לקו־האש. אולי זה היה עוזר לך לצאת מקליפתך".

"אם תפגע בה, זה יהיה רצח", אמרתי. "ועל רצח נותנים את הדין".

רב־סרן מואב הודקף ותחב את המקטרת לכיס־החזה של חולצתו.

"לא שמעת אף מלה ממה שאמרתי לך", פלט. הוא נפנה אל הדלת, אך ליד הסף נעצר ונסוב אלי. "אין לנו דבר להסתיר מן האו"ם. אף אחד משליטיו הקודמים של המקום הזה לא הירבה לעשות למענו כמונו. אדרבה, יפתח האו"ם בחקירה. אין לנו במה להתבייש, אלא רק—" עתה פתח את הדלת, השתהה רגע וסיים, "אלא רק ברופאים שבמקום לב יש להם אבן בחזה".

"תוציא אותי מהרשימה שלך", אמרתי. "לא מגיע לי כל ציון".

"על כך ישפטו האחרים", אמר רב־סרן מואב ויצא.

לפנות־ערב הורע מצבה של מונה. חששתי להזריק לה מנה נוספת של מורפיום. גופה המדולדל לא היה עומד בכך. שעות ארוכות נשארתי ליד מיטתה. מבחוח נשמעו קולות־נפץ אדירים. החבלנים פוצצו את המחנות והמיתקנים הצבאיים. כתלי בית־החולים רעדו. שמי הלילה האדימו מן הלהבות. בעלות השחר שכנו כאביה קימעה ותנומה קלה אחזה בה.

יצאתי את חדרה והפסעתי החוצה. פס־אור לבנבן ניצת מעל המדבר ופשט כבהרת

ורודה־כתומה. אופק חיור נתגלה בים סתווי, ירקרק־הוי. הרקיע האפיר מעשן וריח־גפרית עמד באוויר. בכיכר־המסגד נערך טור של משאיות ופניו צפונה. תרנגולים קראו. כלבים נבחו. קריר היה. עיני היו מלוחות. רקותי הלמו. חזרתי לתדרי והתחלתי לארוז. משסגרתי את המזודה והבטתי סביבי נוכחתי לפתע שלא הטבעתי בחדר שום חותם משלי. על הכתלים עדיין היו רישומי־הפירמידות שתלה קודמי. הרופא המצרי. על השולחן עמד תצלומי המשפחתי, נתון במסגרת־כסף. הוא, משופם ונאה ונבו־עיניים, אשתו הצעירה ושני ילדיו. לא שיניתי דבר בכניסתי. ואינני משנה דבר עם צאתי. לכשיחזור המצרי לכאן ימצא את החדר כמו שהניחו. עליתי על המיטה. נרדמתי מיד.

משהתעוררתי היה החדר מוצף אור. קריאות בשפה סלאבית נשמעו מלמטה. קמתי וניגשתי לחלון. למטה, בחצר, חנו שלושה קומנדקארים לבנים. בתוך הקומנד־קארים ישבו חיילים במדי־תכלת. בצד השני, סמוך לשער, נערכו שני האמבור לאנסים שלנו. יצאתי אל המסדרון. החולים היו נרגשים. עברתי בחדריהם והם לחצו את ידי ונשקוה. לא הבחנתי בבשן עד שנכנסתי לחדרה, ואז כבר היה מאוחר מדי. הוא שלף את המזרק מזרועה וניגבה בצמר־גפן.

"מה אתה עושה!"

"היא התפתלה מכאבים. לא היה לי לב לראות אותה ככה."

"מי נתן לך רשות?"

"מה יש? מה אתה צורח? רק המתקתי לה את הרגעים האחרונים."

בזריזות מפתיעה לגבי גופו המסורבל ניתר ונס החוצה. נטלתי את ידה. היא הציצה בי מעיניים מוגפות־למחצה. דפקה היה חלוש, שפתיה לעו. בעיניה המת־ערפלות הופיע ניצנוץ של בת־שחוק, ולא ידעתי אם היתה זו בת־שחוק של תודה או של מחילה.

יצאתי והפסעתי לאורך המסדרון. חזרתי אל תדרי, נטלתי את המזודה וירדתי במדרגות אל שער בית־החולים. הרופא הארגנטיני והסאניטרים כבר ישבו באמר בולאנס השני. נהג האמבולאנס הראשון שמר בשבילי את המקום שלי. עליתי לתוך האמבולאנס והנחתי את המזודה מאחור. הנהג הציץ בי מזווית עינו. מכיס־חולצתו הוציא חפיסת סוכריות־לימון והושיטה לקראתי. ביקשתי לקחת סוכריה אחת, אך הוא תחב לידי את החפיסה כולה.

"זה טוב לגרון."

"ואתה?"

"סמוך על הדוד", טפח על כיס־חולצתו. "הכנתי לי מלאי מספיק בשביל המדבר."

"סע", אמרתי.

הנהג לחץ על הדוושה. האמבולאנס גנח והחל לנוע לעבר השער. הבטתי בראי האחורי. האמבולאנס השני נע אחרינו. חיילי האו"ם קפצו וירדו מעל הקומנד־קארים הלבנים. ראשוניהם כבר דילגו במהירות במעלה מדרגותיו של בית־החולים.